

ГОДИШЕН ДОКЛАД

за епизоотичната обстановка по отношение на някои опасни болести по животните в България, съседни страни и членки на Европейския съюз (ЕС), за периода от 01.01.2021 г. до 31.12.2021 г.

РЕЗЮМЕ:

През 2021 г. на територията на страната от особено опасните болести по животните са установени огнища на **Африканска чума по свинете** (6 при домашни свине и 318 при диви свине), **Високопатогенна инфлуенца по птиците** (14 при домашни птици и 4 при диви птици и птици в плен), **Син език** (1 при диви животни и 1 при домашни сентинелни животни) и **Инфекциозна анемия по конете** (1 огнище).

Заболяванията по животните оказват сериозно влияние върху селското стопанство и сектора на аквакултурите, върху общественото здраве, върху околната среда и върху биологичното разнообразие. Същевременно мерките за профилактика и контрол на тези заболявания могат да имат важни икономически последици за съответните сектори и да нарушат търговията. В настоящият доклад сме обърнали внимание на някои заразни заболявания по животните, причиняващи значителни стопански и икономически загуби за страната ни.

I. ВИСОКОПАТОГЕННА ИНФЛУЕНЦА ПО ПТИЦИТЕ (ВПИП):

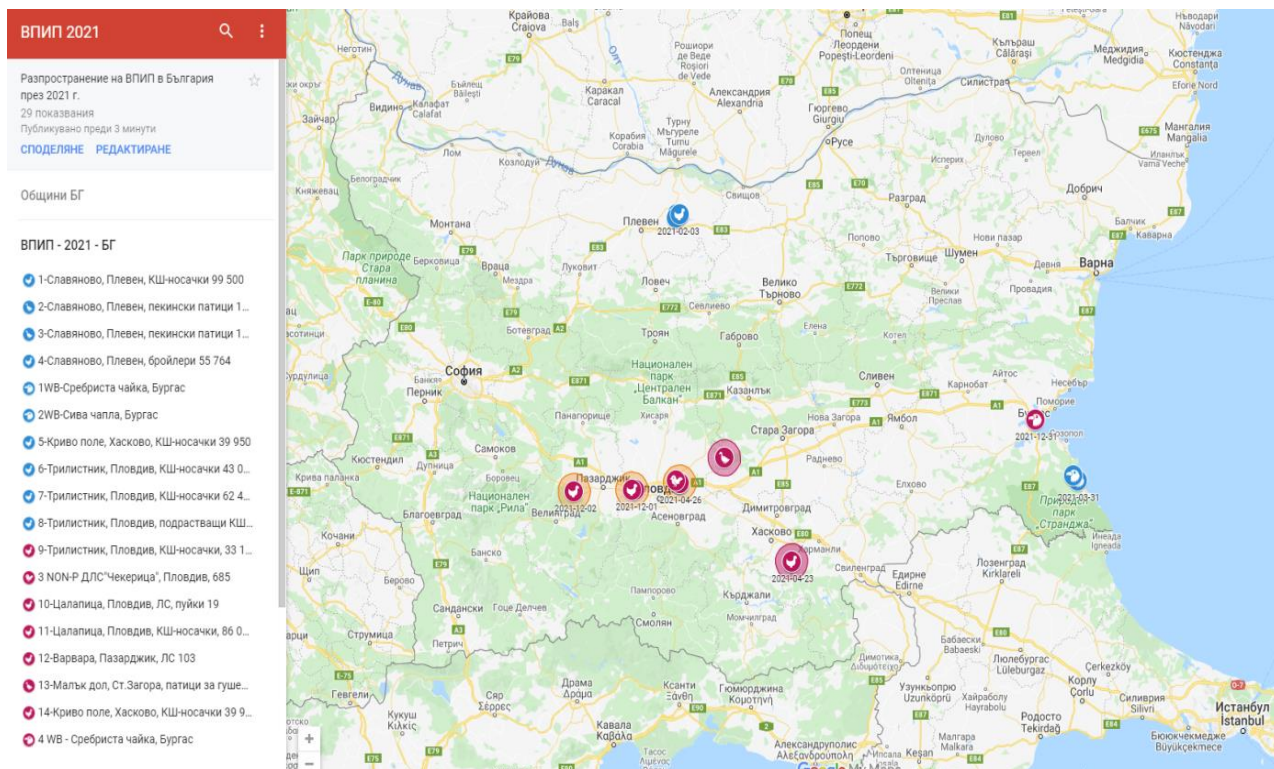
1. Република България:

През 2021 г. са установени общо 18 огнища и случаи на ВПИП в България, 14 от които са при домашни птици, 3 при диви птици и 1 при птици в плен и са засегнати общо 601 686 птици. В два обекта за кокошки-носачки заболяването е установено и през сезон зима-пролет и през сезон есен-зима.

Засегнатите обекти са основно за кокошки-носачки (6 бр.), патици (2 бр. за пекински патици и 1 за патици за гушене), лични стопанства (2 бр.) и бройлери (1 обект), като тази година основно са засегнати кокошевите птици. Информацията относно огнищата на ВПИП при домашните птици от началото на 2021 г. и засегнатите обекти е представена в Таблица 1 (светлосиньо - диви птици; оранжево – сезон есен-зима) и Карта 1:

ADNS ref. №	Област	Населено място	Вид птици	Дата на потвърждаване	Брой засегнати птици
ADNS/1	Плевен	Славяново	кокошки-носачки	03.02.2021	99 500
ADNS/2			пекински патици	05.02.2021	19 418
ADNS/3			пекински патици	05.02.2021	145 329
ADNS/4			бройлери	08.02.2021	55 764
ADNS/NON-P-1	Бургас	Китен	Сива чапла	31.03.2021	1
ADNS/NON-P-2			Сребриста чайка	31.03.2021	1
ADNS/5	Хасково	с. Криво поле	кокошки-носачки	23.04.2021	39 950
ADNS/6	Пловдив	Трилистник	кокошки-носачки	26.04.2021	43 000
ADNS/7			кокошки-носачки	05.05.2021	62 478
ADNS/8			подрастващи кокошки-носачки	05.05.2021	16 372
ADNS/9	Пловдив	Трилистник	кокошки-носачки	15.11.2021	33 120
ADNS/NON-P-3		с. Стряма ДЛС „Чекерица“	птици в плен (яребици и кеклици)	24.11.2021	685
ADNS/10		с. Цаланица	пуйки (лично стопанство)	01.12.2021	19
ADNS/11			кокошки-носачки	02.12.2021	86 048
ADNS/12	Пазарджик	с. Варвара	домашни птици (лично стопанство)	02.12.2021	103
ADNS/13	Стара Загора	с. Малък дол	патици за гушене	17.12.2021	6 390
ADNS/14	Хасково	с. Криво поле	кокошки-носачки	30.12.2021	39 950
ADNS/NON-P-4	Бургас	гр. Бургас	Сребриста чайка	31.12.2021	1

Таблица 1: Брой на констатираните огнища на заболяването ВПИП в България през 2021 г.

Карта 1: – Разпространение на високопатогенна инфлуенца по птиците на територията на България през 2021 г. – сезон 2020-21 г. (син цвят) и сезон 2021-22 г. (червен цвят) **кокошеви птици;** **патици;** **птици в плен;** **диви птици. Ограничителни зони (предпазна с радиус 3 км около огнището и надзорна с радиус 10 км около огнището) са обозначени като кръгове около съответните огнища. Населените места в обхвата на зоните се включват в заповеди на изпълнителни директор на БАБХ при обявяване на съответното огнище и в Решение за изпълнение (ЕС) 2021/641 относно спешни мерки във връзка с огнищата на високопатогенна инфлуенца по птиците в някои държави членки, където се посочва и срока за действие на мерките в ограничителните зони.**

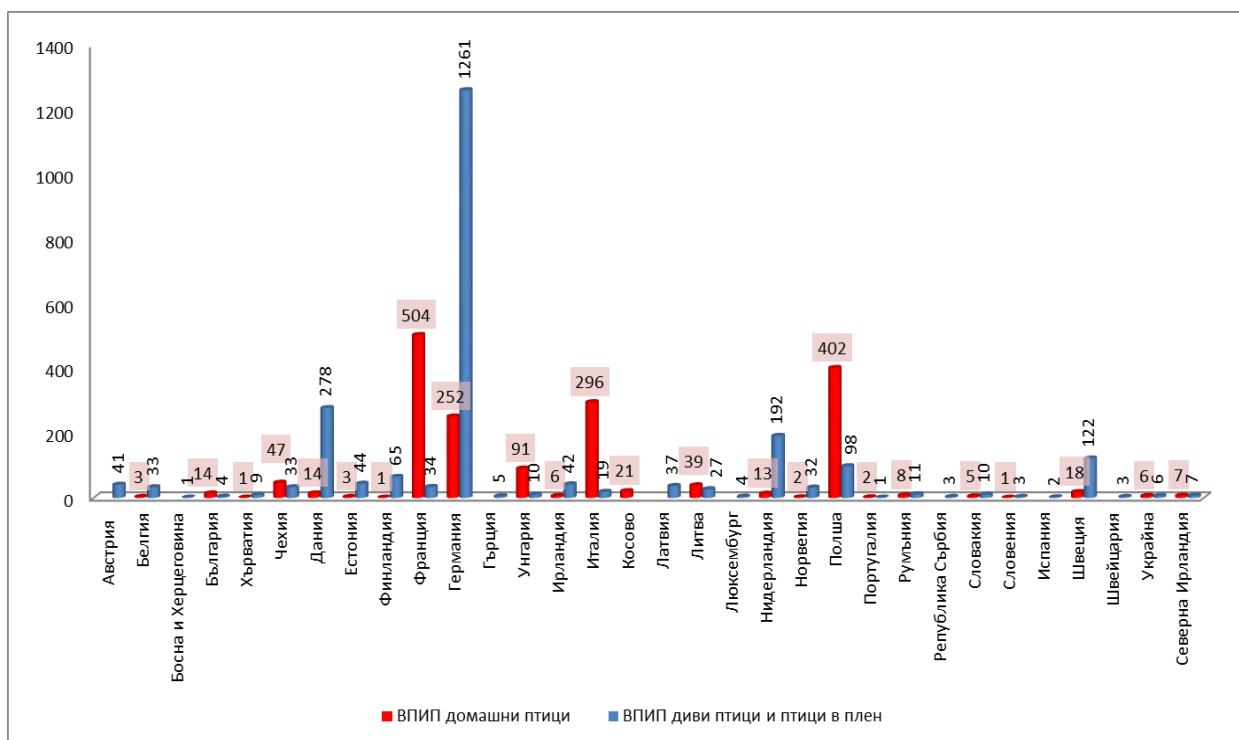
2. Разпространение на заболяването ВПИП в Европа:

От началото на 2021 година на територията на Европа общият брой на обявените огнища на заболяването ВПИП е 4 193, от които 1 756 са при домашни птици (само в огнищата са засегнати общо 37 801 790 бр. птици, като редица държави предприеха принудително превантивно умъртвяване в птицевъдни обекти в ограничителни зони) и 2 437 огнища при диви птици и отглеждани диви птици в плен.

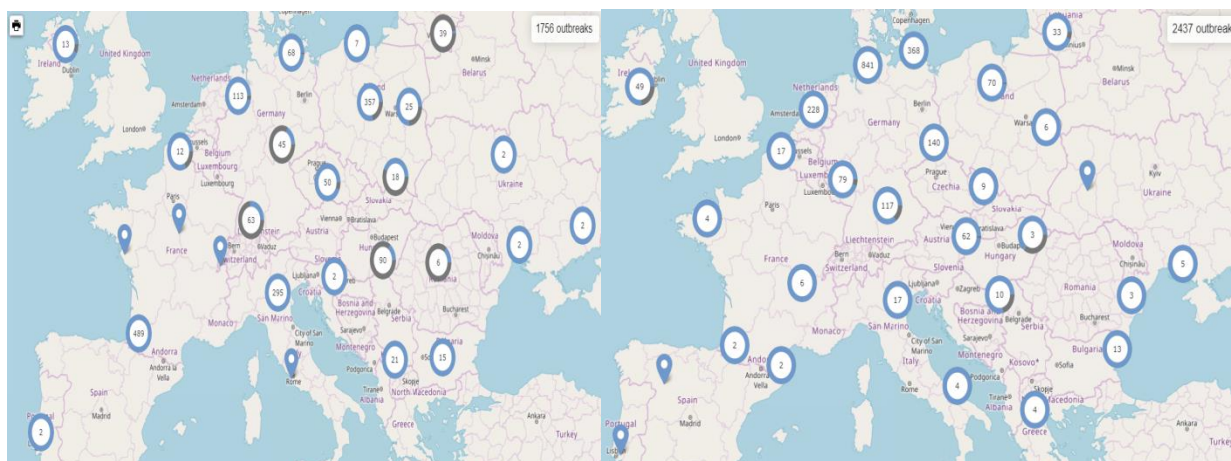
Засегнати са 32 държави, като в осем от тях (Австрия, Босна и Херцеговина, Гърция, Латвия, Люксембург, Република Сърбия, Испания и Швейцария) през 2021 г. заболяването е установено само при диви птици, като в Австрия и Латвия броят на установените случаи е значителен, което показва много добра система за надзор. Най-много са огнищата при домашни птици във Франция (504), следвана от Полша (402), Италия (296), Германия (252) и Унгария (91), а при диви най-много огнища са установени в Германия (1 261), следвана от Дания (278), Нидерландия (192), Швеция (122) и Полша (98).

Засегнатите държави в Европа, обявили огнища на ВПИП през 2021 г. и броя на огнищата в тях, съответно при домашни и диви птици и птици в плен са илюстрирани на

Графика 1 и Карта 2:

Графика 1: Брой на огнищата и случаите на ВПИП в Европа за 2021 г.

Карта 2: – Разпространение на високопатогенна инфлуенца по птиците на територията на Европа за периода 01.01.2021 до 31.12.2021 г. при домашни птици (2.1) и при диви птици и птици в плен (2.2) (източник ADIS)

През есенно-зимния сезон на 2021 г. в Европа отново се наблюдава силно влошена епизоотична обстановка по отношение на заболяването, тъй като напрежението на вируса в популацията на дивите птици е значително увеличено и основно циркулира щам H5N1. Засегнати са много, включително големи индустриални птицевъдни обекти (общо 567 огнища са в обекти за домашни птици от м. Октомври), някои от които с високи мерки за биосигурност. Европейската комисия е призовала държавите членки да предприемат засилени мерки за биосигурност (със специално внимание във високо рискови райони с голяма концентрация на птицевъдни обекти и през които преминават пътищата на мигриращите птици, включително райони с огнища на ВПИП от предишни години), отглеждане на птиците на закрито и повишаване на осведомеността сред заинтересованите

страни по отношение на заболяването. Във връзка с усложнената епизоотична обстановка специално внимание следва да се обърне на надзора при домашни и диви птици с цел ранно откриване на заболяването на територията на България.

II. АФРИКАНСКА ЧУМА ПО СВИНЕТЕ (АЧС):

1. Република България:

➤ Надзор на болестта при домашни свине:

От началото на 2021 г. по данни на информационната система за обявяване на заболяванията на ЕК (ADIS) са обявени 6 огнища на заболяването, както следва: 2 **индустриални ферми** (област Пазарджик и Пловдив); 1 **ферма за отглеждане на Източно балкански свине** (област Варна), 1 **фамилна ферма** (област Пазарджик) и 2 ферми **тип „лично стопанство“** (област Пловдив). Общият брой на засегнатите свине е **13 322 свине**.

ADIS ref. №	Област	Населено място	Тип обект	Дата на потвърждаване	Брой животни
BG-ASF-2021-00030	Варна	Господиново	Източнобалкански свине	19.07.2021	124
BG-ASF-2021-00038	Пазарджик	Априлци	Индустриална свинеферма	18.08.2021	13000
BG-ASF-2021-00039	Пловдив	Красново	Лично стопанство	19.08.2021	5
BG-ASF-2021-00040	Пазарджик	Сбор	Фамилна ферма	19.08.2021	11
BG-ASF-2021-00047	Пловдив	Съединение	Лично стопанство	23.09.2021	1
BG-ASF-2021-00052	Пловдив	Радиново	Индустриална свинеферма	04.11.2021	181

Таблица 2: Брой на констатираните огнища на заболяването АЧС в България през 2021 г.

Видно от представената в Таблица 2 информация 83 % от констатираните огнища на заболяването АЧС през 2021 г. са в Южна България. Само едно огнище е констатирано в Северна България, където е концентрацията на индустриалните свиневъдни обекти.

➤ Надзор на болестта АЧС при диви свине:

От началото на 2021 г. на територията на страната броят на регистрираните огнища на АЧС при диви свине е **318** в съответствие с Информационната система на ЕС за болести по животните (ADIS), като засегнати са общо **515 диви свине**.

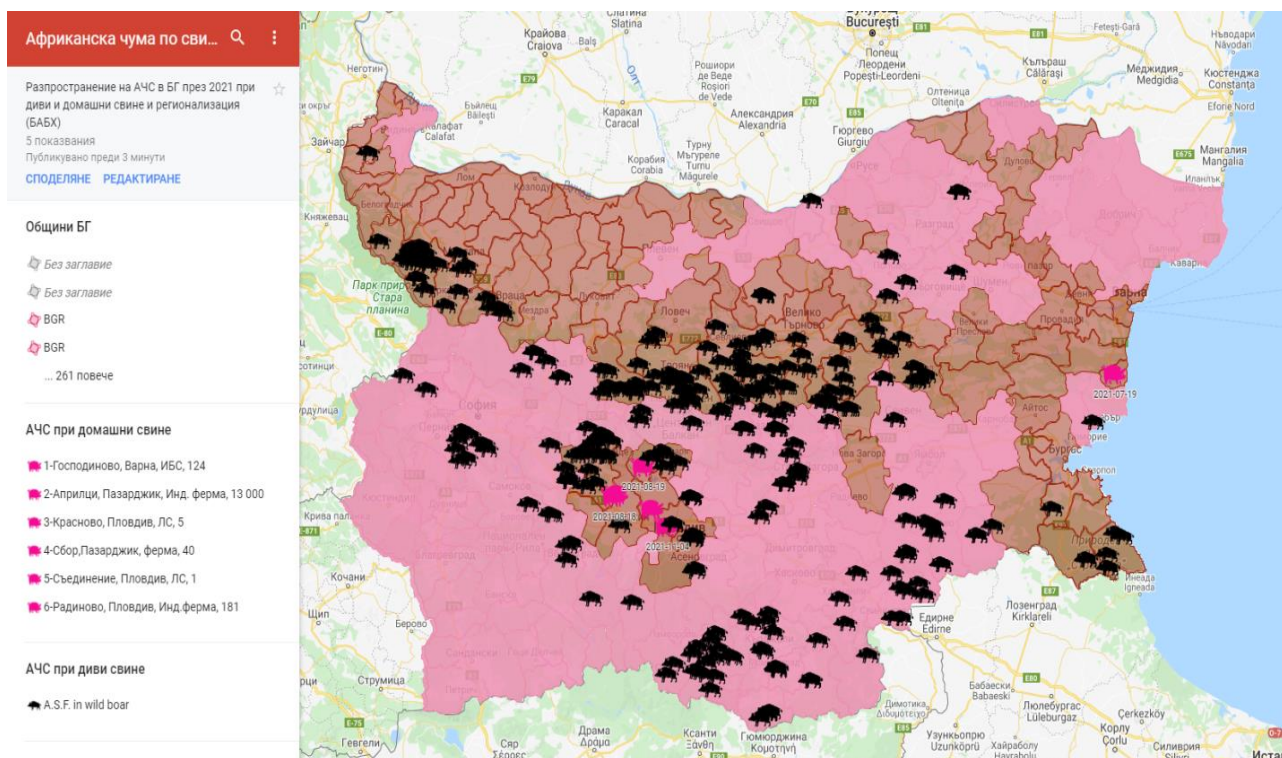
По данни на модул Лов за периода от 01.01.2021 г. до 31.12.2021 г. за изследване за АЧС са постъпили 11 114 броя проби от диви свине, 529 от които са положителни за

наличие на вируса или 4,76%. Броят на постъпилите проби е най-голям през ловния сезон, съответно и броят на установените положителни случаи.

Графика 2: Разпределение на броя на установените огнища при диви свине на месечна база през годината.

Данните, илюстрирани на Графика 2 показват ясно изразена сезонност, което се обяснява с ловния сезон за дива свиня в страната, който обикновено е от 01-ви Октомври до 15-ти Януари.

Карта 3: – Разпространение на африканска чума по свинете на територията на България през 2021 г. – в розов цвят са общини в част 2 (зони с огнища при диви свине) от Приложение I към Регламент (ЕС) 2021/605, а в кафяв цвят общини в част 3 (зони с огнища при домашни свине) от Приложение I към Регламент (ЕС) 2021/605 (последното изменение ОВ, бр. L 461 от 27.12.2021г.).

 домашни свине; диви свине;

От Карта 3 е видно, че пространственото разпределение на установените случаи на АЧС при диви свине не е равномерно за територията на страната и то корелира с плътността на популацията на дивата свиня.

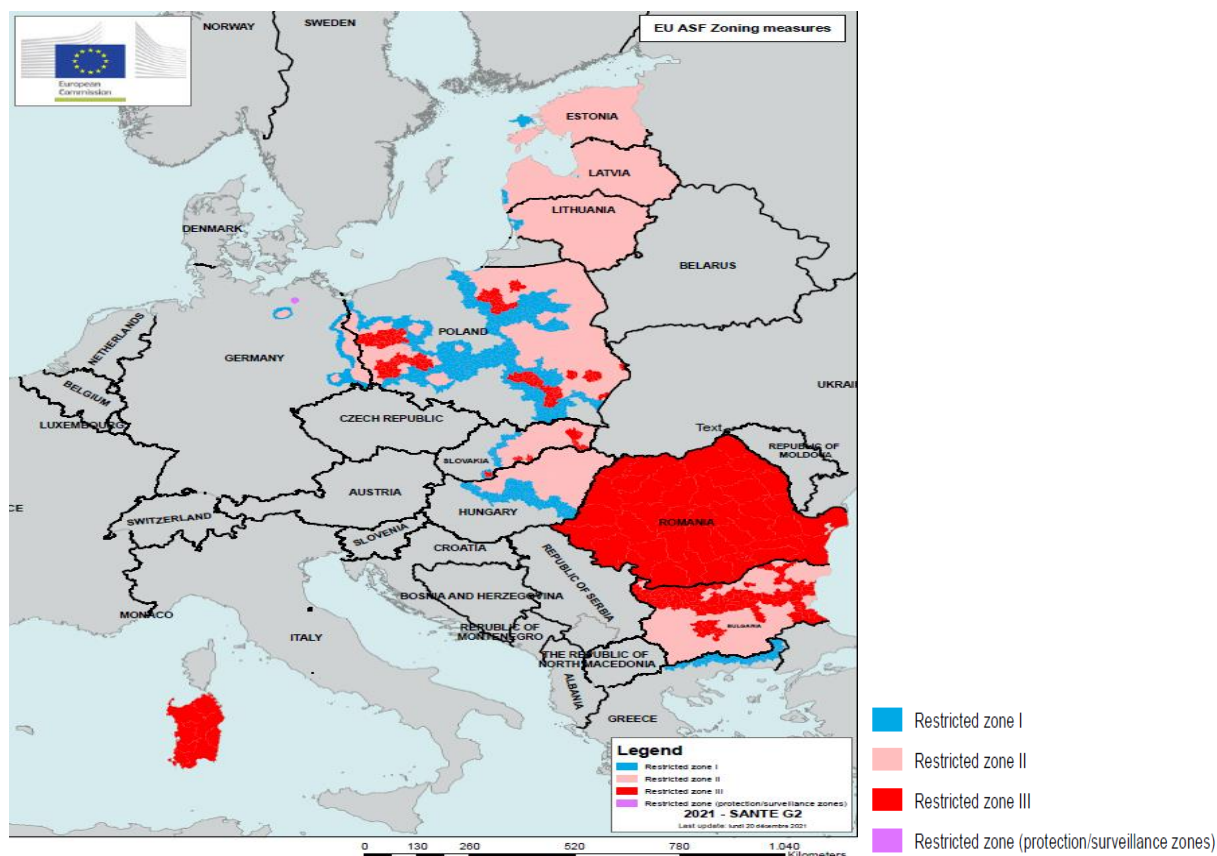
С Решение № 43 от 24 януари 2020 на Министерския съвет беше одобрен План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в България през 2020 г. с цел превенция, ограничаване на разпространението и щетите, които нанася заболяването и постепенното му ликвидиране от територията на страната. Планът подробно описва отговорните структури и дейностите, които е необходимо да се предприемат на територията на: граничните зони (гранични-контролно пропускателни пунктове на външните граници, входни точки, вътрешни граници), пътната мрежа, горските/ национални паркове, както и в животновъдните обекти и други обекти с епизоотично значение. Предмет на плана са всички дейности за изпълнение на необходимите мерки и разпределението им към отговорни институции/организации/лица, като са определени съответните срокове, а БАБХ организира, координира, контролира и дава указания относно изпълнението. Годишният отчет на плана през 2020 г. показва, че изпълнението на заложените мерки е над 90%, в резултат на което се отчете спад с 45% на регистрираните огнища и с 46 % по-малко засегнати животни за разлика от 2019 г. при 19 огнища, установени при домашни свине и 533 при диви свине в края на 2020 г.

В тази връзка с Решение № 313 от 9 април 2021 година на Министерския съвет бе одобрен План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България за периода 2021-2023 г. като стратегически документ и продължение на мерките прилагани в страната през 2020 г. Понастоящем се изготвя годишен отчет за изпълнението му през 2021 г., като системното изпълнение на мерките показва намаляване на огнищата при домашни свине 3 пъти и почти два пъти при диви свине.

Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/605 на Комисията от 7 април 2021 година за определяне на специални мерки за контрол във връзка с АЧС осигурява подход за регионализация, който се прилага в допълнение към мерките за контрол на болестта и съдържа списък с ограничителните зони в държавите членки, засегнати от огнища на АЧС, или в риск поради близост до огнища. Тези ограничителни зони се разграничават според епидемиологичната обстановка и степента на риска от АЧС и се класифицират като ограничителни зони I (зони в риск), II (огнища при диви свине) и III (огнища при отглеждани (домашни) свине), като ограничителна зона III включва областите с най-високата степен на риск от разпространение и ограничителните мерки са най-тежки. Понастоящем територията на България попада в зони в част II и III, като през 2021 г. положените усилия за ликвидиране на заболяването дадоха резултат в прекатегоризиране от част III в част II на значителна част от територията на Северна България, където са разположени едни от най-големите индустриални ферми, което облекчи свиневъдния сектор. Новата категоризация значително улеснява придвижването и търговията със свине

и продукти от тях. Влошаване на епидемиологичната обстановка се установи в Южна България и от част II в част III преминаха общини от област Пловдив и Пазарджик.

Тъй като контрола на разпространението при диви свине е по-сложен, за което допринася и обстоятелството, че популацията в Европа е свързана между отделните държави, фокусът е насочен към предотвратяването на контактите между домашните и дивите свине. Това е предизвикателство за запазване на типични автохтонни, местни, ценни и редки породи свине, каквито са Източнобалканските свине, които традиционно се отглеждат пасищно.

*Карта 4: регионализация във връзка с разпространението на АЧС в Европа в съответствие с последното изменение на Приложение I към Регламент (ЕС) 2021/605 (ОВ, бр. L 461 от 27.12.2021г.).
Източник: ЕК.*

Новият принцип на регионализация може да се възприеме като ново начало за възможен преход към надграждане и въвеждане на принципите на компартиментализацията в тях. Това ще позволи оптимизиране на мерките за борбата с АЧС и намаляване на икономическите загуби в резултат на болестта за държавата.

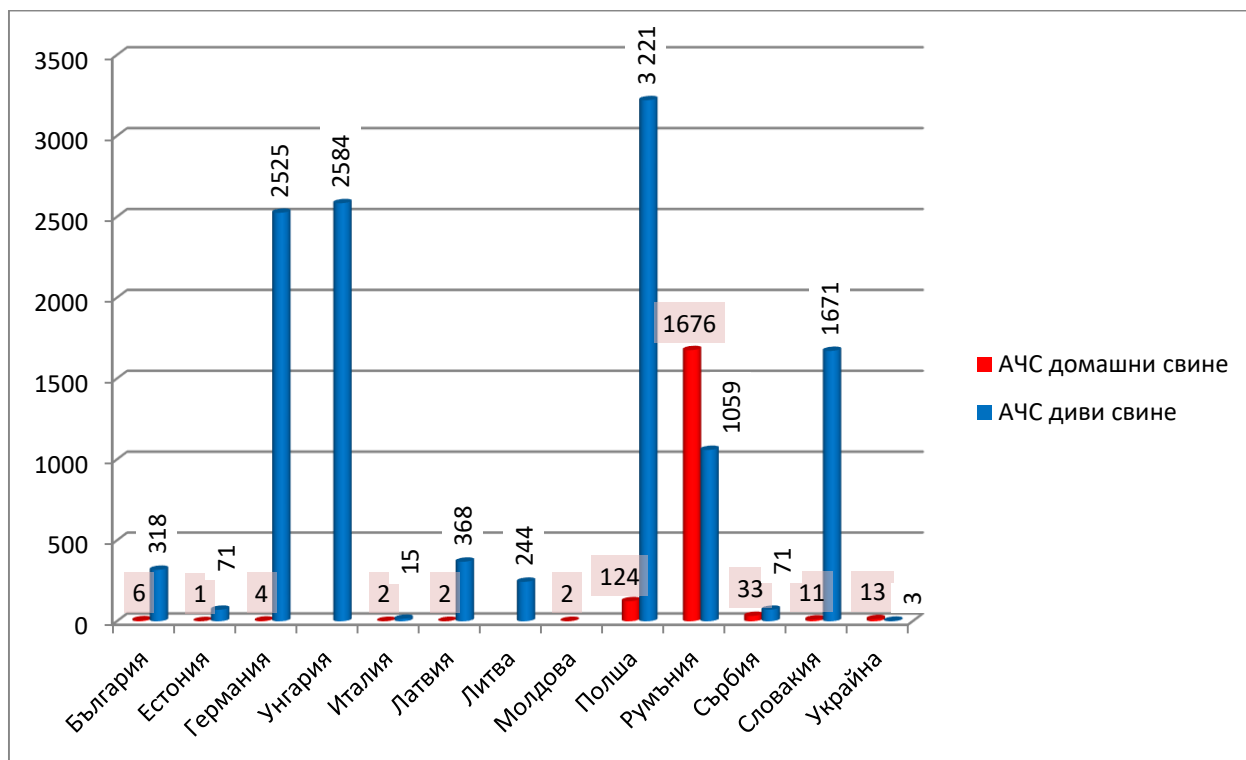
2. Разпространение на заболяването АЧС в Европа:

От началото на 2021 година на територията на Европа общият брой на обявените огнища на заболяването АЧС е 14 024, от които 1 874 са при домашни свине (засегнати са общо 1 654 564 бр. свине, като 1 201 от огнищата са в обекти с до 10 бр. свине) и 12 150 при диви свине (засегнати 47 148 свине).

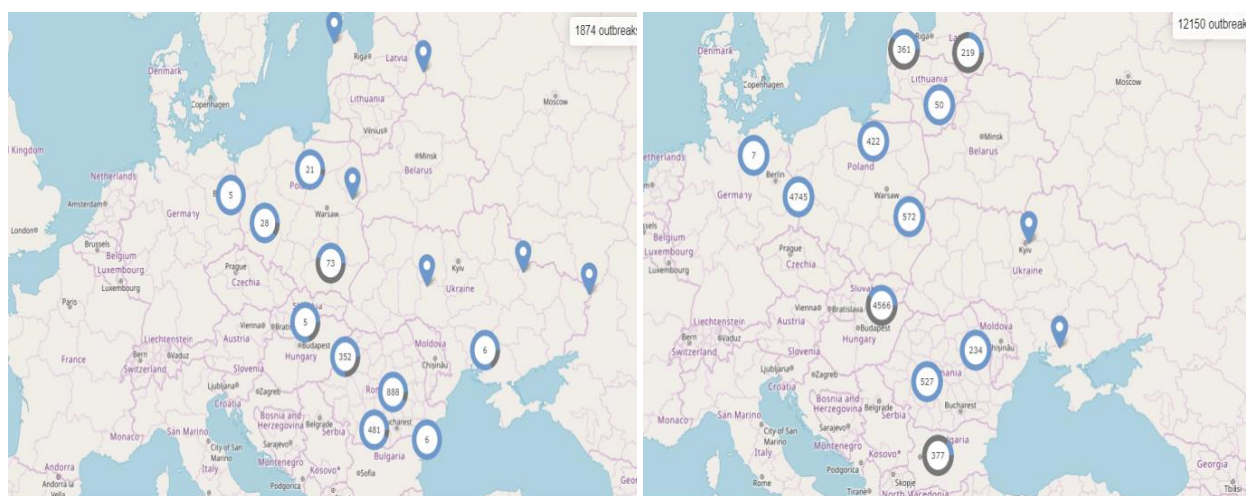

Засегнати са 13 държави, като само в две от тях (Унгария и Литва) през 2021 г. заболяването е установено само при диви свине и броят на установените случаи е значителен, което показва добра система за надзор и високо ниво на биосигурност в свиневъдните обекти. Най-много са огнищата при домашни свине в Румъния (1 676), следвана от Полша (124), а при диви свие най-много огнища са установени в Полша (3 221), следвана от Унгария (2 584) и Германия (2 525).

Засегнатите държави в Европа, обявили огнища на АЧС през 2021 г. и броя на огнищата в тях, съответно при домашни и диви свине са илюстрирани на Графика 3 и Карта 5:

Графика 3: Брой на огнищата и случаите на АЧС в Европа за 2021 г.

Карта 5: – Разпространение на африканска чума по свинете на територията на Европа при домашни свине (5.1) и диви свине (5.2) за периода 01.01.2021 до 31.12.2021 г. (източник ADIS).

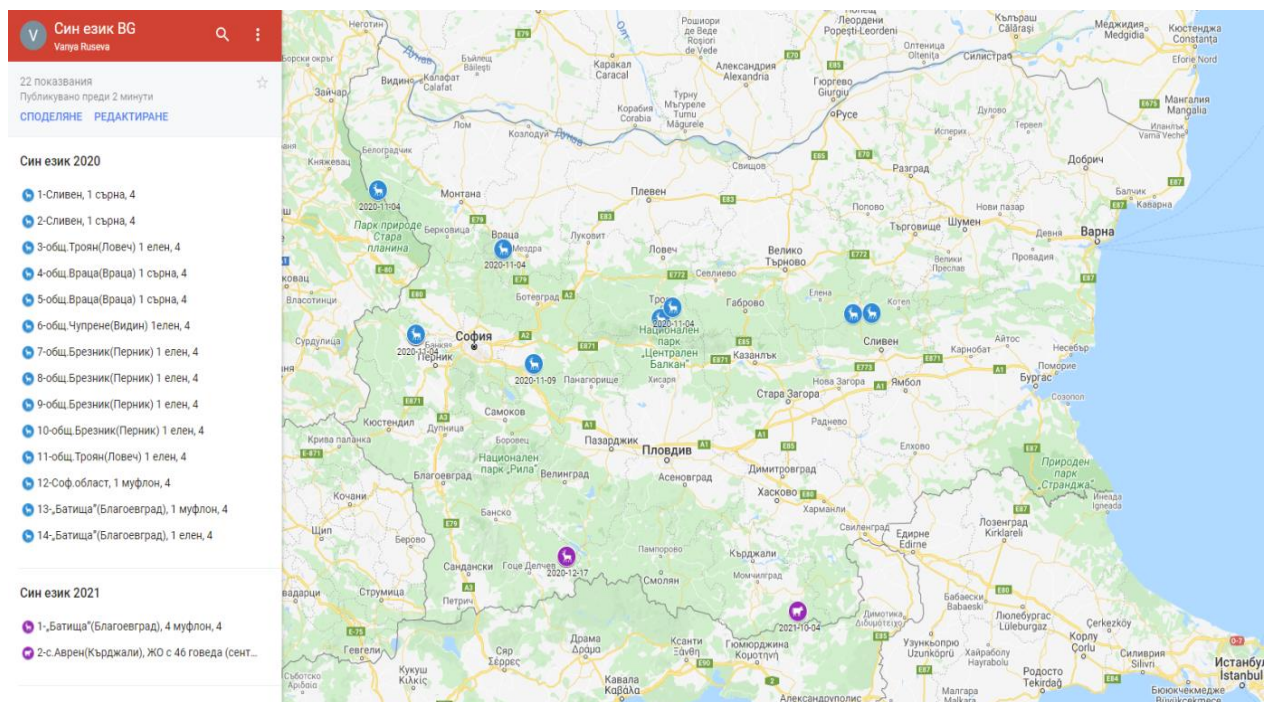
III. СИН ЕЗИК ПО ПРЕЖИВНИТЕ ЖИВОТНИ:

1. Република България:

През 2021 г. са констатирани общо 2 огнища на заболяването син език. Едното огнище е при диви животни (потвърдено на 22.01.2021 г. при 4 броя отстреляни муфлони) и е на територията на област Благоевград (серотип 4), а другото огнище (не е типизирано) е установено при сентинелни животни (говеда), потвърдено на 04.10.2021 г. в рамките на програмата за надзор на заболяването в България в животновъден обект, намиращ се в с. Аврен, общ. Крумовград, обл. Кърджали, в който са отглеждани общо 46 животни.

Във връзка с повсеместно разпространение на заболяването в България през 2014 г., ежегодно от 2015 г. до 2021 г. включително на територията на цялата страна се извършва задължителна ваксинация на поголовието възприемчиви животни (говеда и овце) срещу серотип 4 на вируса на син език. На ниво ЕС с новото законодателство по здравеопазване на животните и новата категоризация на болестите по животните от 21.04.2021 г. по отношение на синия език се прилагат изборни програми за ликвидиране на ниво държава членка.

По отношение на епизоотологичната обстановка в България в съответствие с Информационната система на ЕС за болести по животните (ADIS) през последните 5 години огнища са установени през 2020 г., когато са констатирани 14 огнища на Син език при диви животни (елени, муфлони и сърни, които в съответствие с програмата за надзор на заболяването не подлежат на ваксинация) на територията на областите Сливен (2), Ловеч (2), Враца (2), Видин (1), Перник (4), София област (1) и Благоевград (2) и всички са от серотип 4.

Карта 6: Разпространение на син език през 2020 (син цвят) и 2021 г. (виолетов цвят) в България.

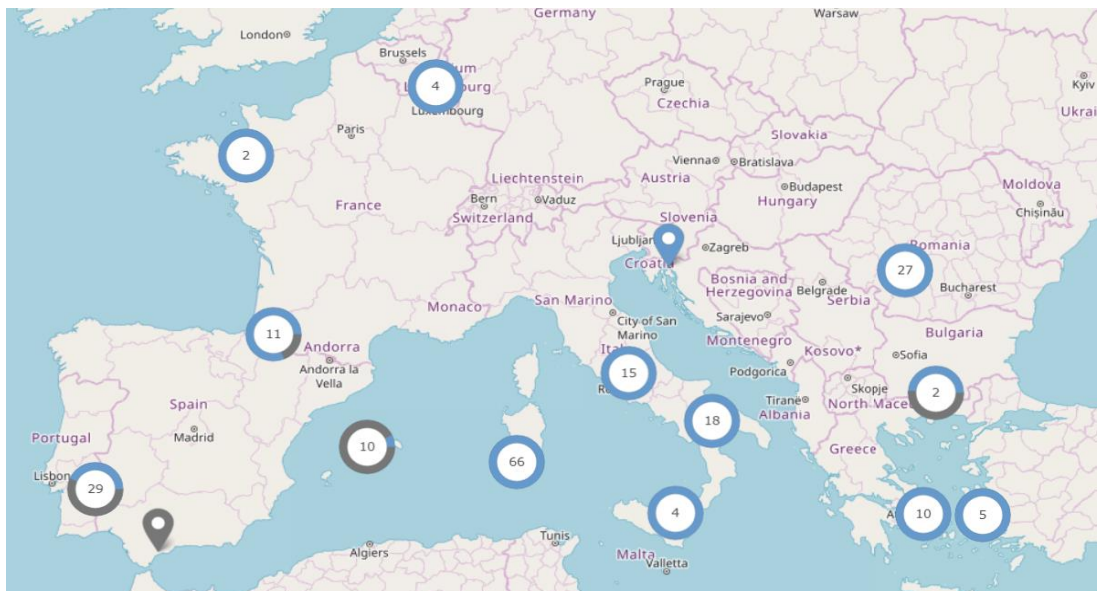
огнища при диви животни

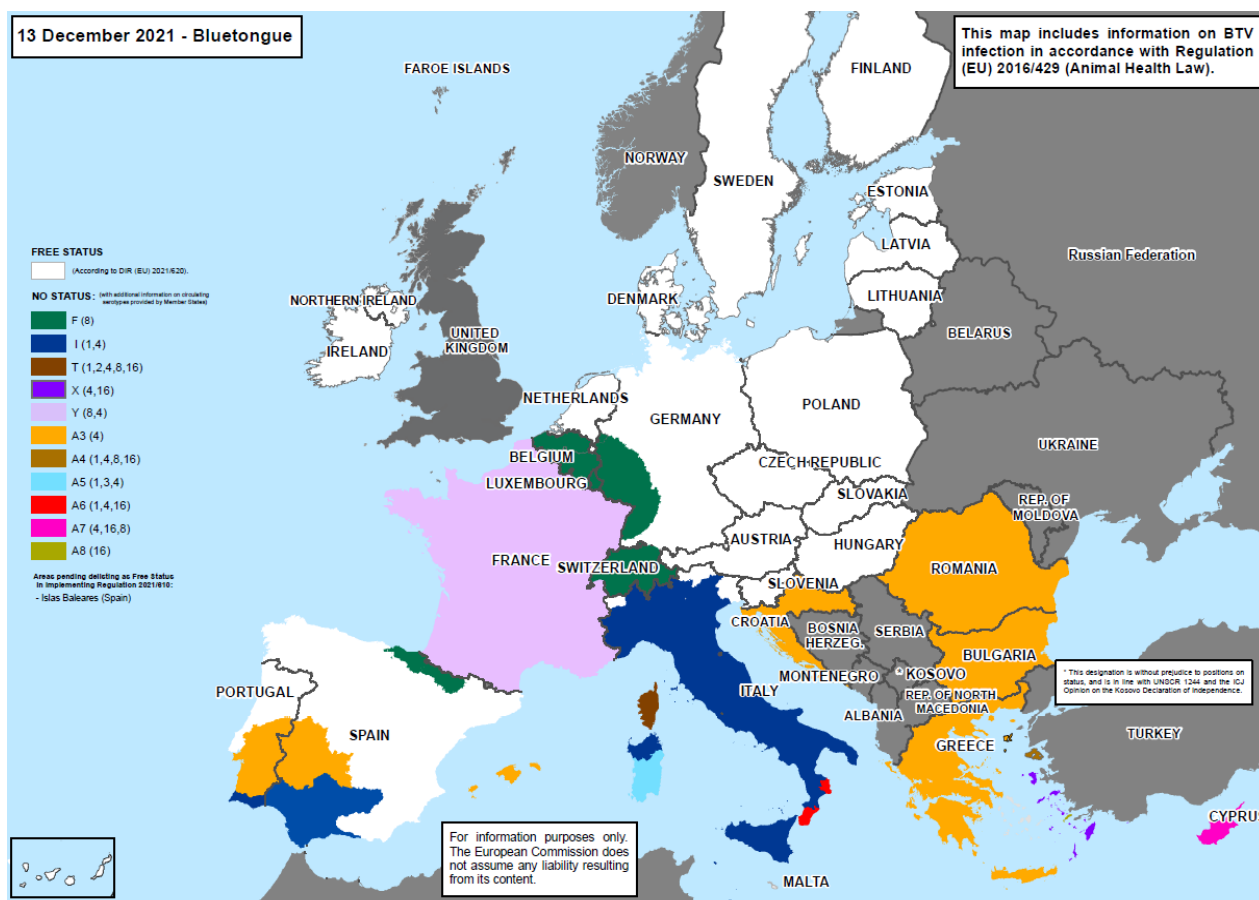
огнища при домашни животни

2. Разпространение на заболяването син език в Европа:

По отношение на епизоотологичната обстановка в Европа през 2021 г. са установени общо 205 огнища в следните държави членки: Белгия (3), България (2), Хърватска (1), Франция (16), Германия (1), Гърция (15), Италия (98), Португалия (24), Румъния (27) и Испания (18).

Карта 7: Разпространение на син език през 2021 г. в Европа. Източник: ADIS

Карта 8: Зони, територии и държави членки със свободен статут относно син език (бял цвят) и информация относно циркулиращи серотипове в Европа в зони, територии и държави членки,

които не са свободни от заболяването (серотиповете са отбелязани с цифри в скоби съгласно легендата вдясно, в съответствие с която на територията на България циркулира серотип 4).

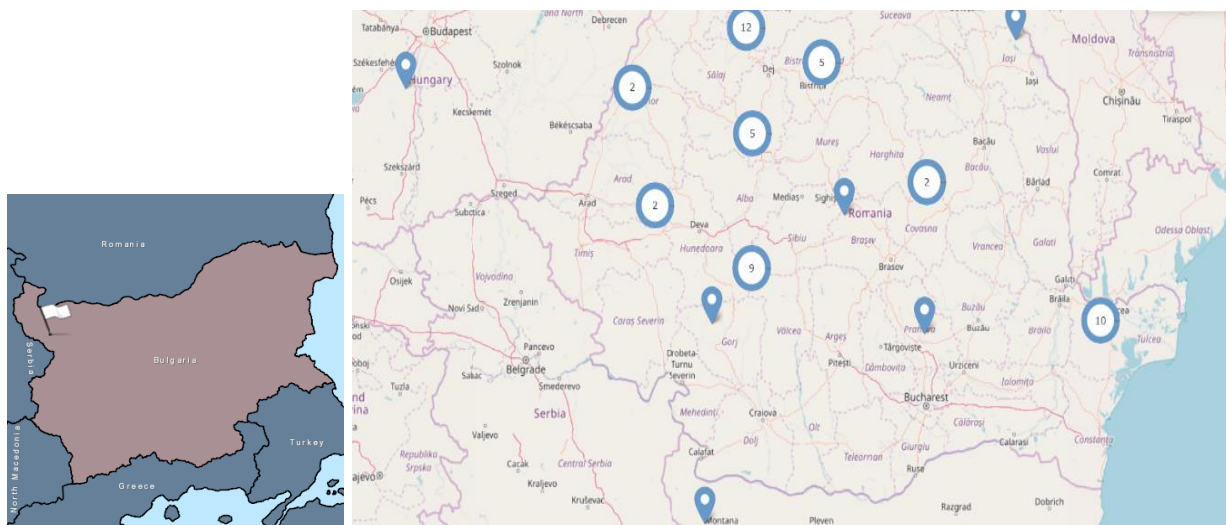
Източник: ЕК

IV. ИНФЕКЦИОЗНА АНЕМИЯ ПО КОНЕТЕ:

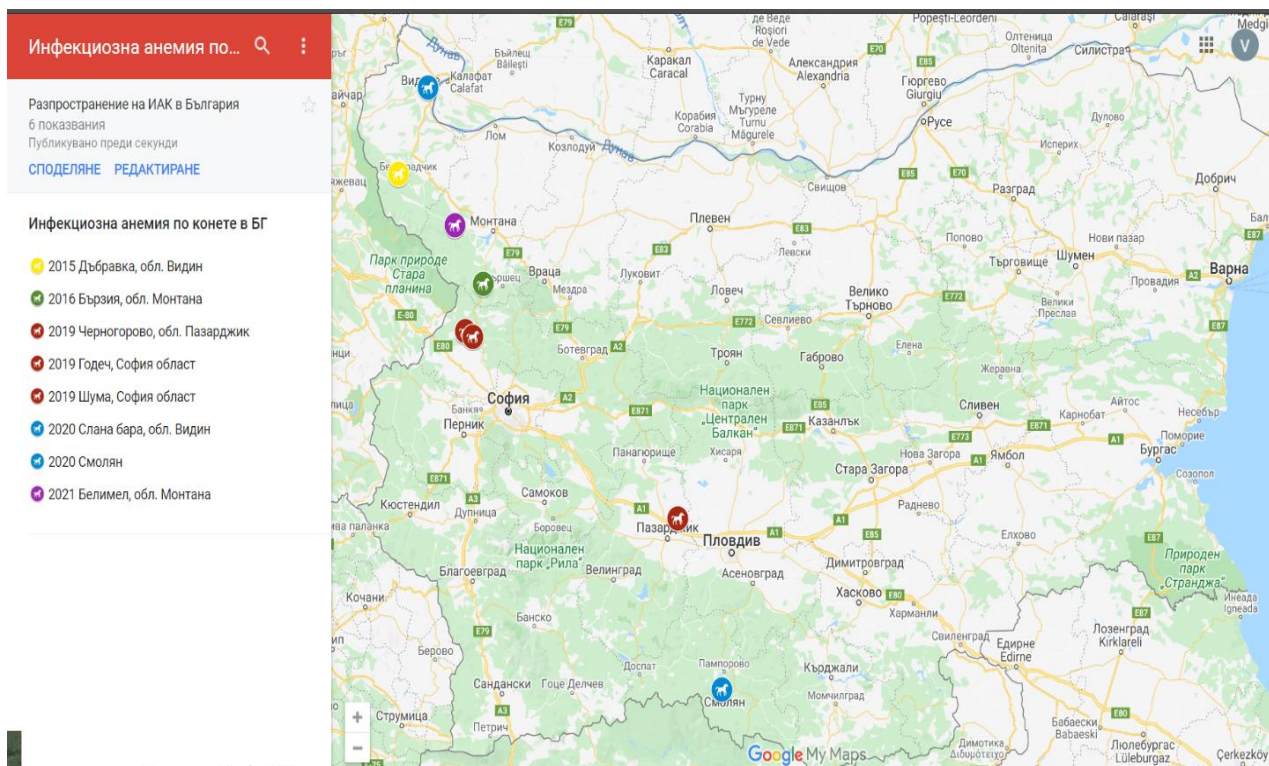
Програмата за надзор и контрол на болестта Инфекциозна анемия по конете в България през 2019 – 2021 г. се изпълнява на територията на шест области на страната: Видин, Монтана, Враца, Велико Търново, Силистра и Добрич и се вземат проби с приоритет от населените места в близост до границата с Република Румъния. През 2021 г. е установено едно огнище на заболяването при изследването на пробите в рамките на програмата. Огнището е обявено на 17.12.2021 г. в животновъден обект тип пасище, находящ се в с. Белимел, община Чипровци, област Монтана.

Инфекциозната анемия по конете е основно векторно преносимо заболяване (чрез летящи, кръвосмучещи насекоми) като заразяването се осъществява по кръвен път и се характеризира с по-дълъг инкубационен период (развива се до 3 месеца) и по-често протича хронично. Болните животни не подлежат на лечение и са потенциални разпространители на заболяването, тъй като се превръщат във вирусоносители за цял живот. В съответствие с информацията от Информационната система на ЕС за болести по животните (ADIS) през 2021 г. са установени общо 53 огнища на инфекциозна анемия по конете в Европа, 51 от които са в Румъния, 1 е в Унгария и последното е огнището в България.

Разпространението на заболяването през 2021 г. е илюстрирано на Карта 9, а разпространението в България през последните 6 години на Карта 10.

Карта 9: Разпространението на инфекциозна анемия по конете през 2021 г. в България (9.1.) и Европа (9.2). (Източник: ADIS)

Карта 10: Разпространение на болестта Инфекциозна анемия по конете в България през периода 2015 г. - 2021 г.

От Карта 10 е видно, че през годините най-много огнища възникват в областите Видин и Монтана (и разположената в близост София област), които са рискови и поради близост с Румъния, където се установяват най-много огнища в Европа. Огнищата в Южна България основно са свързани с нерегламентирани движения, поради което акцент в превенцията на заболяването е идентификация и проследимост на еднокопитните животни, както и надзор за ранно откриване на заболяването и борба с векторите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

През 2021 г. епизоотологичната обстановка на територията на страната е неблагоприятна основно по отношение на заболяванията АЧС и ВПИП.

По отношение на АЧС координираният подход, системното изпълнение на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването АЧС в Република България от 2020 г. и предприетите мерки за подобряване на контрола показва намаляване на огнищата при домашни свине 3 пъти и почти два пъти при дивни свине в сравнение с 2020 г. Рискът по отношение на заболяването остава висок поради повсеместното разпространение на заболяването в популацията на дивите свине в Европа и особено тежката епидемиологична обстановка в съседна Румъния. Необходимо е усилията за ликвидиране на заболяването АЧС да продължат, за да се постигне прекатегоризиране на повече територии в България от част III към част II, което ще облекчи някои ограничителни мерки, както и интегриран подход по отношение на популацията на дивите свине в България и съседните държави. Особено предизвикателство е опазването

на популацията Източнобалкански свине, тъй като при пасищното отглеждане трудно се осигурява необходимото ниво на биосигурност и към момента стадата са намалели значително.

По отношение на ВПИП се наблюдава известно увеличаване броя на огнищата при домашни птици (9 през 2020 г. и 14 през 2021 г.), но следва да се има предвид, че съгласно становища на Европейския орган по безопасност на храните и анализите на Европейската комисия през сезон 2020-2021 г. и настоящия сезон 2021 – 2022 г. се наблюдава най-сериозната епидемия от ВПИП на територията на Европа през последните години и птицевъдството в редица държави членки беше силно засегнато. На фона на настоящата усложнена епидемиологична обстановка поради напрежението на вируса в популацията на дивите птици внимание следва да се обърне на надзора с цел ранно откриване, особено във високо рискови райони (където има концентрация на диви птици и на обекти за домашни птици), както и на контрола и мерките за биосигурност в птицевъдните обекти, в които се установява огнище повече от един път в годината.

С цел намаляване стопанските и икономическите загуби в резултат на констатиране на заразни заболявания по животните, мерките трябва да са насочени към превенция от възникване на болестта при съблюдаване на индивидуалния ѝ епидемиологичен профил и последиците от нея, както и разпространението ѝ в рамките на Съюза и нашата страна.